

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
“ ” _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: : 6007008 “Torpaqşünaslıq və aqrokimya”

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Aqrar elmləri

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: “Aqrar məsləhət xidməti”

Kodu: İPF-B13

Tədris ili: IV (2025/2026)

Semestr: VIII

Tədris yükü: Cəmi – 40 saat. Auditoriya saati – 14 (10 saat müəhazirə, 4 saat seminar)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: a.ü.f.d. Abdullayev Fərman Muxtar oğlu

Məsləhət günləri və saati: III gün, Saat 12⁰⁰-14.⁰⁰

E-mail ünvanı: farman-a@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küçəsi 170 a

III. Təvsiyə olunan dərslük, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Həsənov Z.M., Əliyev C.M. Meyvəçilik (dərslük), Bakı, MBM nəşriyyatı, 2007, 465 s.
2. Quliyev F.A., Abdullayev F.M. Kivi bitkisinin becərilməsinə texnologiyası, Bakı, “Müəllim”, 2009, 60 s.
3. Əliyev C.M. Meyvəçilik, Bakı, 1974.
4. Həsənov Z.M. Subtropik meyvə bitkiləri (I-II hissə), K., 1984; 1983.
5. Rəcəbli Ə.C. Azərbaycanın meyvə bitkiləri. Bakı, 1966
6. Sadıqov Ə.N., Sadıqova N.M. Azərbaycanda alma bitkisi. Bakı, 2005
7. Витовский В.Л. Плодовые растения мира. Санкт-Петербург-Москва-Краснодар: Лань, 2003, 591 с.
8. Бейкер Х. Плодовые культуры: Пер. с англ./Предисл. Ф.А.Волкова. М.: Мир, 1986, 198 с.
9. Колесников В.А. и др. Плодоводство. М., 1979
10. İnternet resursları (www.agro.gov.az, www.eco.gov.az və s.)

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Hazırda əhalinin ərzaq təminatının ödənilməsində problemlərin mövcud olması və onun gələcəkdə daha çox artacağı etimalı nəzərə alındığına görə, aqrar sahənin inkişaf dərəcəsi hər bir ölkənin iqtisadiyyatının və əhalinin yaşayış səviyyəsinin əsas göstəricisi sayılır və bəzi halda o, ən qabaqcıl cəhbə adlandırılaraq, müdafiyyə sistemi ilə eyni əhəmiyyətli sahə kimi dəyərləndirilərək, dövlət siyasətinə vacib prioriteti hesab edilir.

Aqrar istehsalın artırılması elmi texniki nailiyyətlərin və metərəqqi texnologiyaların tətbiqi ilə yanaşı, yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasından keçir. Bu isə ümumən kənd təsərrüfatı elmlərinin ana xəttini təşkil edən əkinçiliyin inkişafı ilə əlaqədardır.

Müasir meyvəçilik elmi təbiət elmlərinin əsas qanunauyğunluqlarını nəzərə almaqla, müasir intensiv bağların tələblərinə uyğun bağların salınmasını tələb edir.

Aqrar məsləhət xidmətləri fənni aqrar təhsil müəssisələrində aqronomluq istiqamətli ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlığında əsas fənn kimi tədris olunur.

Bu bölmələrdə torpağın münbitliyinin artırılması və becərilən meyvə-giləmeyvə bitkilərinin məhsuldarlığının yüksəldilməsi ilə torpaqdan səmərəli istifadə qaydaları öyrənilməsinə görə, meyvəçilik fənninin nəzəri əsası kimi təqdim olunur.

Aqrar məsləhət xidmətləri fənni-aqronomluq, meyvə tərəvəzçilik, bitki mühafizəsi, aqrokimya və torpaqşünaslıq ixtisaslı qruplara əsas fənn, aqrar iqtisadiyyat və mühəndislik üzrə yeni ixtisas qruplarında isə seçmə fənn kimi tədris olunur. Fənnin əsas obyektı "meyvə-giləmeyvə" bitkiləridir.

Aqrar məsləhət xidmətləri əsaslarınəzəri və metodoloji əsasını fundamental təbii elmlər: biologiya, fizika və kimya təşkil edir. Meyvəçilik həmçinin bitkiçilik, torağşünaslıq, aqrokimya, botanika, bitki fiziologiyası, mikrobiologiya, meliorasiya, meteorologiya, seleksiya və toxumçuluq, fitopotologiya, entomologiya və s. kimi digər aqronomiya elmləri ilə sıx əlaqədədir.

Fənnin tədrisində məqsəd: - Meyvə və subtropik bitkilərindən səmərəli istifadə məqsədilə müəyyən edilmiş və elmi əsaslandırılmış aqrotexnologiyaların öyrənilməsi və müasir metodlarla yeni meyvə-giləmeyvə bağlarının salınması, onlara qulluq qaydalarının sistemli qurulmasında tələbəbrin tərəkürünü formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Tələbə fənni tam öyrənməklə: - meyvə bitkilərinin morfoloji təsvirini; meyvə-giləmeyvə bitkilərinin böyümə və inkişafını; onların böyümə və inkişafında xarici mühit şəraitinin rolunu; meyvə bitkilərinin çoxaldılmasının bioloji əsaslarını meyvə istehsalı texnologiyasını; bağın layihələndirilməsi və təşkili; məhsuldar bağlara düzgün qulluq işlərini bacarmaq imkanı əldə edir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik burcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır. Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilə bilər. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- ❖ 10 bal – tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- ❖ 9 bal – tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar bilər;
- ❖ 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsuralara yol verir;
- ❖ 7 bal – tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- ❖ 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- ❖ 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var;
- ❖ 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhflərə yol verir;
- ❖ 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- ❖ 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- ❖ 0 bal – tələbənin suala cavabı yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən aşağı olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında):

Bal	Qiymət	
	Sözlə	Hərflə
91 - 100 bal	əla	A
81 - 90 bal	çox yaxşı	B
71 - 80 bal	yaxşı	C
61 - 70 bal	kafi	D
51 - 60 bal	qənaətbəxş	E
51 – baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda Əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X.Təqvim planı:Mühazirə 10 saat , seminar 4 saat.Cəmi 14 saat

№	Mühazirə mövzuları	Mühazirə	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu 1: Aqrar məsləhət xidmətinin mahiyyəti, istiqamətləri və kənd təsərrüfatında aqrar məsləhət xidməti anlayışı. AİMX sahəsində mövcud problemlər və həlli yolları. Plan: 1. Aqrar məsləhət xidmətinin mahiyyəti 2. Aqrokimyəvi xidmətlərin təşkilində əsas məqsəd. 3. İstehsalat texnoloji mərhələnin keçirilməsində xidmətin rolu. 4. Məhsuldarlığın yüksəldilməsində torpaq aqroxidmətin rolu. Ədəbiyyat: 1, 3, 5	2	
2	Mövzu 2: “Kənd təsərrüfatı informasiya-məsləhət xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Kənd təsərrüfatı informasiya məsləhət xidməti sahəsində dövlət siyasətinin prinsipləri. Plan: 1. Kənd təsərrüfatı informasiya-məsləhət xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 2. AİMX sahəsində dövlət dəstəyinin əsas istiqamətləri. 3. Meliorasiya xidmətinin təşkilində əsas məqsəd. 4. Müasir texnologiyaların tətbiqinin melorasiya xidmətini təşkilində rolu. Ədəbiyyat: 2, 3, 6, 8	2	
3	Mövzu 3: AİMX göstərilməsinin formaları və çatdırılma metodları. AİMX olan təlim ehtiyaclarının öyrənilməsi yolları. Plan: 1. AİMX göstərilməsinin formaları və çatdırılma metodları. 2. Kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sahələrinin inkişafında tikinti xidmətinin rolu. 3. Aqrar sahədə tikinti işinin aparılma üsulları. Ədəbiyyat: , 3, 7, 8	2	
4	Mövzu 4: Torpaq münbitliyinin idarə edilməsində mövcud problemlər və onların həllində AİMX-nın rolu. Plan: 1.Torpağın strukturu haqqında anlayış 2.Torpaq strukturasının formaları. 3.Torpağın strukturası onun münbitliyinin əsas göstəricisi kimi. 4.Torpağın strukturunun yaxşılaşdırılması istiqamətində aparılan tədbirlər. Ədəbiyyat: , 3, 6, 8	2	
5	Mövzu 5: AİMX-ri göstərən məsləhətçilərin keyfiyyət göstəriciləri və peşəkarlığının artırılması. Aqrar sahənin maddi-texniki bazasının yaradılmasının əsas istiqamətləri. Plan: 1. AİMX-ri göstərən məsləhətçilərin keyfiyyət göstəriciləri. 2. Aqrar sahədə maddi-texniki bazanın yaradılmasında əsas məqsəd. 3. Aqrar sahədə səmərəliliyin yüksəldilməsində maddi-texniki bazanın rolu. 4. Aqrar sahənin mexabnikləşdirilməsinin əhəmiyyəti Ədəbiyyat: 3, 7, 8	2	
	Cəmi:	10 s.	

№	Seminar məşğələ	Saat
1	Azərbaycanda aqrar məsləhət xidmətlərinin təşkili	2

2	Kənd təsərrüfatı informasiya məsləhət xidməti sahəsində dövlət siyasətinin prinsipləri.	2
	Cəmi:	4 s.

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

“Aqrar məsləhət xidmətləri” fənnini mənimsəməklə, meyvəçiliyin əhəmiyyəti, tarixi, inkişafı və meyvəçilik sistemlərinin zonal xüsusiyyəti, dünya ölkələrində intensiv meyvəçilik sistemləri, habelə müasir və intensiv bağçılıq sistemləri üzrə nəzəri və praktik əsasları müəyyənləşdirmək asanlaşır.

XII.Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminarlar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimatlar və müzakirələr, debatlar;
- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş)
- problemlərə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- qrup qiymətləndirməsi;
- ekspert metodu;

XIII.Fənn üzrə təlim nəticələri:

Fənn tədrisinin sonunda tələbələr aşağıdakıları mənimsəməlidir:

FTN 1. Respublikamızda fəaliyyət göstərən aqraryönümlü təsərrüfatları və onların istiqamətlərini müəyyən etməli.

FTN 2. Respublikamızda fəaliyyət göstərən aqraryönümlü təsərrüfatların xüsusiyyətlərindən asılı olaraq torpaqların tarla, laboratoriya şəraitində diaqnostikasını apara bilməyi və onun əsasında məsləhət verməyi bacarmalı,

FTN 3. Respublikamızda fəaliyyət göstərən aqraryönümlü təsərrüfatların xüsusiyyətlərindən asılı olaraq bitkinin tarla, laboratoriya şəraitində diaqnostikasını apara bilməyi və onun əsasında təklif verməyi bacarmalı.

FTN 4. Respublikamızda fəaliyyət göstərən aqraryönümlü təsərrüfatlarda torpaq-iqlim şəraitindən asılı olaraq gübrələrin verilmə vaxtlarının, norma və dozalarını hesablayaraq tövsiyə verməyi bacarmalı.

FTN 5. Təsərrüfatlarda mövsümi xidmətlərin müəyyən edilməsini bilməli.

FTN 6. Fermerlərin maarifləndirilməsi barəsində əsas istiqamətləri müəyyən etməyi bacarmalı.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV. Kollektiv sualları:

1. Aqrar məsləhət xidmətinin mahiyyəti
2. Aqrokimyəvi xidmətlərin təşkilində əsas məqsəd.
3. İstehsalat texnoloji mərhələnin keçirilməsində xidmətin rolu.
4. Məhsuldarlığın yüksəldilməsində torpaq aqroxidmətin rolu.
5. Kənd təsərrüfatında aqrar məsləhət xidməti anlayışı.
6. AİM X sahəsində mövcud problemlər və həlli yolları.
7. Kənd təsərrüfatı informasiya-məsləhət xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu”.
8. Aqrar elm və innovasiya mərkəzinin yaranması və fəaliyyət istiqamətləri.
9. AİMK hüquq və vəzifələri.
10. AİM X sahəsində dövlət dəstəyinin əsas istiqamətləri.

XVI. İmtahan sualları:

1. Aqrar məsləhət xidmətinin mahiyyəti
2. Aqrokimyəvi xidmətlərin təşkilində əsas məqsəd.
3. İstehsalat texnoloji mərhələnin keçirilməsində xidmətin rolu.
4. Məhsuldarlığın yüksəldilməsində torpaq aqroxidmətin rolu.

5. Kənd təsərrüfatında aqrar məsləhət xidməti anlayışı.
6. AİMX sahəsində mövcud problemlər və həlli yolları.
7. Kənd təsərrüfatı informasiya-məsləhət xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
8. Aqrar elm və innovasiya mərkəzinin yaranması və fəaliyyət istiqamətləri.
9. AİMK hüquq və vəzifələri.
10. AİMX sahəsində dövlət dəstəyinin əsas istiqamətləri.
11. Meliorasiya xidmətinin təşkilində əsas məqsəd.
12. Kənd təsərrüfatı informasiya məsləhət xidməti sahəsində dövlət siyasətinin prinsipləri.
13. Müasir texnologiyaların tətbiqinin meliorasiya xidmətini təşkilində rolu.
14. Kənd təsərrüfatına meliorasiya xidmətinin göstərilməsi.
15. AİMX göstərilməsinin formaları və çatdırılma metodları.
16. Kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sahələrinin inkişafında tikinti xidmətinin rolu.
17. Aqrar sahədə tikinti işinin aparılma üsulları.
18. AİMX olan təlim ehtiyaclarının öyrənilməsi yolları.
19. Torpağın strukturu haqqında anlayış
20. Torpaq strukturasının formaları.
21. Torpağın strukturası onun münbitliyinin əsas göstəricisi kimi.
22. Torpağın strukturunun yaxşılaşdırılması istiqamətində aparılan tədbirlər.
23. Bağçılıqda yüksək davamlılığı təmin edən texnologiyaların işlənməsi.
24. Torpağın müasir becərilmə texnologiyası.
25. Torpaq aqroxidmətin təşkili zamanı torpaq becərənin qarşısında duran əsas vəzifələr.
26. AİMX-ri göstərən məsləhətçilərin keyfiyyət göstəriciləri
27. Aqrar sahədə maddi-texniki bazanın yaradılmasında əsas məqsəd.
28. Aqrar sahədə səmərəliliyin yüksəldilməsində maddi-texniki bazanın rolu.
29. Aqrar sahənin mexabnikləşdirilməsinin əhəmiyyəti.
30. Aqrar sahənin maddi-texniki bazasının yaradılmasının əsas istiqamətləri.

“Aqrar məsləhət xidmətləri” fənninin sillabusu 6007008 “Torpaqşünaslıq və aqrokimya” ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Aqrar elmləri” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (19 dekabr 2025 - ci il, protokol № 04)

Fənn müəllimi: dos. F.M.Abdullayev
Kafedra müdiri: dos. İ.C.Kərimov